

Sosiaali- ja terveysministeriölle

Luonnos valtioneuvoston asetukseksi valtionavustuksesta eräisiin sosiaali- ja terveydenhuollon covid-19-kustannuksiin

1. Onko avustuksen määräytymistä ja laskentatapaa koskevat lähtökohdat mielestänne perusteltuja ja tarkoituksenmukaisia? (Erityisesti: avustuksen määräytyminen laskennallisesti toiminnan volyymia kuvaavien tietojen perusteella, yksikkökorvauksen tason määrittämistä koskevat periaatteet, mahdollisuus harkinnanvaraiseen lisäavustukseen)

Eivät ole, koska korvausten taso ei ole täyden korvauksen periaatteen mukainen. Asetuksen perustelumuiotissa/asetuksen pykälissä pitää todeta velvoittavasti, että mikäli avustusta saanut julkinen taho hankkii osan palveluista ostopalveluina tai palvelusetelillä, tulee saatua avustusta osoittaa ostopalvelu- ja palvelusetelituottajille ulkoa hankittujen palvelujen ja oman tuotannon suhteessa.

Koronan vastaisessa taistelussa on otettava käyttöön kaikki käytettävissä olevat voimavarat ja julkisten toimijoiden tulee ostaa yksityisiä palveluita, mikäli julkisen oma tuotanto ei ole riittävää. Monissa kunnissa ja kuntayhtymissä on syntymässä merkittävää hoitovelkaa, koska henkilöstöä on siirretty covid 19 -epidemian vaatimiin tehtäviin. Tämän hoitovelan purkamisen kustannukset tulee ottaa huomioon valtion apuja myönnettäessä ja purkamisessa tulee hyödyntää kaikkia käytettävissä olevia voimavaroja.

STM järjesti maanantaina 23.8.21 asetusluonnokseen liittyneen verkkokuulemistilaisuuden, jossa käydyissä keskusteluissa ilmeni, että mukana olleet lukuisat tahot pitivät ministeriön esittämää korvaustasoa lähtökohtaisesti liian alhaisena. Koronasta aiheutuvat lisäkustannukset (testaus, jäljittäminen, rokottaminen, covid 19 hoito) ovat kuntien näkökulmasta uusia valtion täydelle korvausvastuulle kuuluvia lisäkustannuksia.

Valtion lupaus täydestä korvauksesta pitää toteuttaa myös yksityisten kuntapalveluita tuottavien yritysten ja yhdistysten osalta epidemian alusta maaliskuusta 2020 lähtien.

Hyvinvointiala HALI ry:n tietojen mukaan vain osa yksityisten palveluiden tilaajista on suorittanut korvauksia suojavarusteiden ja -aineiden osalta. Korvauksia maksaneiden kuntien ja kuntayhtymien korvaustasot ovat olleet liiton jäsenenä olevilta toimijoilta saatujen tietojen mukaan noin 1/3 luokkaa todellisista kustannuksista. Vuoden 2021 osalta kunnat ja kuntayhtymät eivät ole maksaneet korvauksia marginaalisia poikkeuksia lukuun ottamatta.

2. Onko avustuksen saajatahoa koskeva sääntely (3 §) toimivaa? Jos ei, miten muuttaisitte sitä?

Ei ole. Avustuksen saajatahoa koskeva sääntely täytyy olla selkeää myös eri tavoilla ulkoistettujen palvelujen osalta (ostot muilta julkisilta toimijoilta ja ostot yksityisiltä toimijoilta).

Kuntalain mukaan kunnat ovat viime kädessä vastuussa sairaanhoitopiirien alijäämistä. Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen myötä sosiaali- ja terveystoimen kuntayhtymien alijäämät tulee olla katettu vuoden 2023 alkuun mennessä. Mikäli epidemiasta vastuussa oleva julkinen sektori, lähinnä valtio, ei huolehdi siitä, että myös ulkoistettuja palveluita tuottavat toimijat saavat täydet korvauksensa koronan vuoksi aiheutuneista sopimusten ulkopuolisista ylimääräisistä kuluista, on seurauksena runsaasti hallinnollista selvittelytyötä. Valtion ja kuntien korvausvastuu sopimuksien ulkopuolisista kuluista on selkeä ja yritysten sekä yhdistysten näkökulmasta kyse on saatavien perinnästä.

Myös kuntayhtymien pitäisi olla suoraan korvausten hakijana ja saajana, mikäli palvelun järjestämisvastuu on siirretty kuntayhtymälle.

Harkita tulee myös sitä, millä tavalla yksityiset tahot voisivat omissa nimissään olla avustusten hakijana ja saajana kun kyse on välittömistä covid 19 -epidemian aiheuttamista ylimääräisistä kustannuksista. Tämä selkiyttäisi valtakunnallista tilannetta ja vähentäisi byrokratiaa. Korvattavaksi tulevat summat ovat tiedossa, sillä toimijat ovat korvamerkinneet ylimääräiset kulut kirjanpitoonsa samoin kuin kuntien jo maksamat osakorvaukset siltä osin kuin niitä ylipäätään on ulkoistettujen palvelujen tuottajille maksettu.

3. Onko testaukseen myönnettävää avustusta koskeva sääntely (5 § ja 9 §) toimivaa? Jos ei, miten muuttaisitte sitä?

Myös testauksen osalta korvauksen pitää olla täysimääräinen. Testaamisen kustannukset eivät ole samat joka paikassa vaan riippuvat myös paikallisista olosuhteista kuten väestöpohjasta, työssäkäyntialueesta jne.

Mitä tekijöitä valtionapuviranomaisen tulisi mielestänne erityisesti huomioida testauksen yksikkökorvausta määrittäessään?

-

4. Onko jäljittämiseen myönnettävää avustusta koskeva sääntely (6 § ja 9 §) onnistunut? Jos ei, miten muuttaisitte sitä?

Ei. Korvausten pitää olla täysimääräisiä. Aiheutuneet ylimääräiset kulut ovat saatavissa kuntien ja kuntayhtymien tilinpäätöksistä.

Kommentit

-

Mitä tekijöitä valtionapuviranomaisen tulisi mielestänne erityisesti huomioida jäljittämisen yksikkökorvausta määrittäessään?

Jäljittämisen kustannuksiin vaikuttavat monet eri tekijät (väestötiheys, vieraskielisyys, tartuntamäärät, työssäkäyntialueen laajuus jne. ja korvaamisen lähtökohta pitää olla täyden korvauksen periaate.

5. Onko rokottamiseen myönnettävää avustusta koskeva sääntely (7 § ja 9 §) toimivaa? Jos ei, miten muuttaisitte sitä?

Ei ole. Rokottamisen kustannukset pitää korvata täysimääräisesti kaikille palveluita tuottaneille tahoille.

Kommentit

Julkisen henkilöstön siirto rokotustehtäviin on aiheuttanut hoitovajetta ja sen korjaamiseksi tulee ottaa käyttöön sekä julkiset että yksityiset voimavarat. Nämä kustannukset tulee huomioida osana nyt käsittelyssä olevia valtion avustuksia, koska kyse on epidemian suorasta seurausvaikutuksesta.

Mitä tekijöitä valtionapuviranomaisen tulisi mielestänne erityisesti huomioida rokottamisen yksikkökorvausta määrittäessään?

-

6. Onko hoidon kustannuksiin myönnettävää avustusta koskeva sääntely (8 § ja 9 §) toimivaa? Jos ei, miten muuttaisitte sitä?

-

Kommentit

Kun yksityisissä yksiköissä on ollut korona positiivisia asiakkaita, on heidän hoitokustannuksensa olleet moninkertaisia verrattuna normaalitilanteeseen. Nämä erityiskustannukset tulee selvittää ja ne on korvattava täysimääräisesti palveluntuottajille.

Kaikki covid 19-epidemiaan liittyvät kulut ovat aiheutuneet palvelusopimuksen laitimishetken jälkeisen olosuhdemuutoksen seurauksena. Menot ovat olleet ennustamattomia ja ne eivät voi jäädä sopimuskumppanin vastuulle kunnan ulkoistamien palveluiden osalta. Kyseisiä kuluja ei ole osattu tai voitu ottaa huomioon kilpailutusvaiheessa ja ne eivät voi koitua palveluntuottajien vahingoksi.

Mitä tekijöitä valtionapuviranomaisen tulisi mielestänne erityisesti huomioida covid-19-taudin hoidon yksikkökorvausta määrittäessään?

7. Onko harkinnanvaraista osaa koskeva sääntely (11 §) toimivaa? Jos ei, miten muuttaisitte sitä?

-

Kommentit

Harkinnanvaraisen osuuden kautta korvataan ostopalvelusopimuksella ja palvelusetelillä kuntapalveluita tuottavien kustannuksia ja harkinnan varaiseen osuuteen varattavan valtion rahoitusosuuden pitää olla riittävä myös tästä näkökulmasta tarkasteltuna. Hyvinvointiala HALI ry arvioi, että yksityiselle sektorille on aiheutunut tähän mennessä ainakin luokkaa 100 miljoonaa euroa olevat ylimääräiset kustannukset.

Harkinnanvaraista erää tulee voida hakea jo ensimmäisen avustushaun yhteydessä, sillä yksityisillä toimijoilla on saamatta merkittävä määrä suojautumisen ja taudin leviämisen ehkäisystä aiheutuneita kustannuksia ja pitkään jatkunut ylimääräisten kustannusten ja asiakasmenetysten tilanne aiheuttaa kentällä toimijoille kassavirtaongelmia ja toimijat joutuvat pahimmillaan hakemaan lainaa selvittääkseen. Esimerkiksi palveluita tuottavilla yhdistyksillä ei pääsääntöisesti ole minkäänlaista puskuria asiakastulojen menetyksiä ja ylimääräisiä kustannuksia korvaamaan eivätkä yhdistykset ole saaneet työ- ja elinkeinoministerion kustannustukia. Korvauksia tulee voida hakea myös takautuvasti ja rahoituksessa tulee ottaa huomioon, että kyse on kaikista kunnan järjestämisvastuulla olevista palveluista (sosiaalihoito, terveydenhoito, varhaiskasvatus). Huomioon tulee ottaa myös se, että poikkeukselliset ylimääräiset kulut ovat jatkuneet tähän mennessä jo noin 1 ½ vuoden ajan. Hoivapalveluita tuottavat palveluntuottajat ovat erityisen ahtaassa tilanteessa, koska samanaikaisesti koronan aiheuttamien lisäkulojen kanssa on tuottajille tullut uusia lainsäädännöstä johtuvia merkittäviä lisäkuluja 1.10.2020 uudistetun vanhuspalvelulain myötä ilman, että vastaavia sopimusmuutoksia olisi pystytty tekemään kustannuslisäykset ennakoiden.

Asetusluonnos ei myöskään huomioi mitenkään suojavaarusteisiin liittyvää kulutusta ja taudin ehkäisyyn, työsuojeluun jne. liittyvää näkökulmaa. Nämä pakolliset kustannukset pitää sisällyttää valtion avustuksiin täysimääräisesti.

8. Onko avustushaun aikataulua koskeva sääntely (13 §:ssä) toimivaa? Jos ei, miten muuttaisitte sitä?

Ei ole.

Kommentit

Avustukset tulee saada maksuun mahdollisimman pian.

Vaikka kunnan ja kuntayhtymän tilikausi on kalenterivuosi, on yksityisille toimijoille vuodelta 2020 tulevista saatavista huolehdittava mahdollisimman pian. Asiaan ei vaikuta se, että kunnanhallituksen on laadittava tilinpäätös tilikautta seuraavan vuoden maaliskuun loppuun mennessä eikä se, että tilinpäätöksen laatimisessa kunta noudattaa suoriteperustetta. Maksamatta olevat laskut on maksettava joka tapauksessa enemmän tai myöhemmin.

Uudet avustuskierrokset tulee rytmittää siten, että korvaukset maksetaan oikea-aikaisesti ja mahdollisimman nopeasti lisäkustannusten syntymisen jälkeen. Palveluiden ulkoistamisasteet ovat tiedossa ja tuottajat voivat laskuttaa syntyneet lisäkustannukset kuntien tai valtion

ilmoittamana ajankohtana sekä toimittaa tarvittaessa ko. ostolaskujen kopiot tai muun selvityksen pyydetyn mukaan.

9. Mitä muuta haluaisitte lausua asetusluonnoksesta?

Korostamme sitä, että yksityiset palveluntuottajat ja kolmas sektori tuottaa kunnan ostamana ostopalvelusopimuksin tai palveluselelein julkista palvelua merkittävässä määrin (esim. sosiaalipalveluista noin 38 %). Tiedossa on suojainkorvausten (10 §) osalta yleisesti ja laajasti tilanteita, missä julkinen taho on saanut avustusta valtiolta, mutta tämä kunnan asukaslukuperusteisesti saama korvaus ei ole valunut täytenä alueen yksityisille palveluntuottajille. Avustuksen saajia koskevassa kohdassa on syytä harkita, että palveluja tuottava yksityinen toimia voisi suoraan nimissään saada korvauksen itselleen toteutuneita kustannuksia vastaavasti. Vähintäänkin asetuksen perustelumuiotiossa tulisi tuoda selkeästi esiin se lähtökohta, että mikäli avustusta saanut julkinen taho on päättänyt hankkia osan palveluista ostopalveluina, tulee saatua avustusta osoittaa ostopalvelujen tuottajille saadun avustuksen ja oman tuotannon/ostopalvelutuotannon välisessä suhteessa. Asiassa tulee ottaa huomioon myös se, että kaikki kansalaiset ovat tasavertaisessa asemassa kuntapalveluita käyttäessään riippumatta tuottajatahosta. Julkinen korvausvastuu koskee kaikkia sosiaali- ja terveyspalveluita sekä varhaiskasvatusta.

Jos ulkoistettujen palvelujen kustannuksia ei huomioida oikein ja täysimääräisesti syntyy tilanne, että tulevien hyvinvointialueiden rahoitukseen syntyy vääristymää.

Monet kunnat ovat kieltäytyneet maksamasta valtiolta asukaspohjaisesti vuonna 2020 saamiaan valtion tukia yksityisille tuottajille. Hyvinvointiala HALI ry voi tarvittaessa toimittaa ministeriölle tarkempia tietoja siitä, mitkä kunnat ja kuntayhtymät ovat kieltäytyneet korvaamasta. Täyden korvaamisen periaatetta on noudattanut 2020 osalta vain muutaman kymmenen kunnan joukko ja kaikkien muiden kuntien päätökset ovat olleet alimittaisia sekä kattavuuden että tason osalta. Vuodelta 2021 korvauksia ei pieniä yksittäisiä suorituksia lukuun ottamatta ole saatu lainkaan.

Ministeriö on valvontavastuussa valtion tukien ja avusten käytöstä. Ko. lainsäädäntö sekä kilpailulainsäädäntö edellyttää, että kaikkia toimijoita kohdellaan tasavertaisesti ja valtion tukien kautta ei voi aiheutua kilpailun vääristymää.

Ehdotamme, että säädösehdotuksen pykäliin lisätään avustuksien valvontaan ja käyttöön liittyvä kirjaus: ”Kuntien tulee pystyä osoittamaan ministeriölle ja sopimuskumppaneilleen, että kunta tai kuntayhtymä on käyttänyt valtiolta välittömiin koronasta aiheutuviin kustannuksiin saamansa avustukset omaan toimintaan ja ulkoistettuun toimintaan ulkoistamisasteen suhteessa. Kokonaisulkoistuksia tehneiden kuntien saamat avustukset tulee ohjata sopimuskumppanille aiheutuneiden lisäkustannusten mukaisesti (palveluntuottajan lisälasku perusteluineen).

Covid-19-testaus

1. Mikä on yhden PCR-testin kustannus, kun ottaa huomioon näytteen oton, näytteen kuljettamisen sekä sen analysoinnin kustannukset?

-

2. Mikäli arvioitte alueenne keskimääräisien kustannuksien olennaisesti poikkeavan STM:n keskimääräisestä covid-19 testauksen arviosta (80-90 euroa/testi), mitkä erityispiirteet vaikuttavat arvionne mukaan tähän?

-

Mikä on alueenne lisäkustannusten prosentuaalinen osuus covid-19 testauksen kokonaiskustannuksesta?

-

4. Pystyttekö toimittamaan valtionavustushakemuksen yhteydessä luotettavan tiedon hakijan kustannusvastuulle jääneiden covid-19-testien määrästä vuodelta 2021?

-

Covid-19-tartuntojen jäljittäminen

5. Kuinka paljon yhden todetun tautitapauksen aiheuttamat jäljityskustannukset ovat alueellanne olleet (kokonaisaika, sis. odotusajat/tartunta) vuoden 2021 osalta?

-

6. Mikäli arvioitte alueenne keskimääräisien kustannuksien poikkeavan olennaisesti STM:n keskimääräisestä jäljittämisen arviosta (310-320 euroa/tartunta) mitkä erityispiirteet vaikuttavat arvionne mukaan tähän?

-

Mikä on alueenne lisäkustannusten prosentuaalinen osuus jäljityksen kokonaiskustannuksesta?

-

Rokottaminen covid-19-tautia vastaan

8. Kuinka paljon yhden rokotustapahtuman tuottaminen on alueellanne maksanut kaikki kulut mukaan luettuina? (Ajanvaraus, materiaalit, pistos)

-

9. Mikäli vastasitte edelliseen kysymykseen, että vähemmän kuin kuusi tai enemmän kuin kuusitoista euroa, mitkä erityispiirteet vaikuttavat arvionne mukaan tähän?

-

Mikä on alueenne lisäkustannusten prosentuaalinen osuus covid-19 rokottamisen kokonaiskustannuksesta?

-

11. Pystyttekö toimittamaan valtionavustushakemuksen yhteydessä luotettavan tiedon yksityisille toimijoille luovutetuista rokoteannoksista, joiden kustannukset eivät ole jääneet hakijan vastuulle?

-

Covid-19-taudin sairaalahoito

Mikä on alueenne lisäkustannusten prosentuaalinen osuus covid-19 potilaan hoidon kokonaiskustannuksesta?

-

13. Pystyttekö toimittamaan valtionavustushakemuksen yhteydessä luotettavan tiedon perusterveydenhuollon vuodeosastolla covid-19-diagnoosilla hoidettujen potilaiden määrästä?

-

Annamme mielellämme asiaan liittyviä lisätietoja, yhteyshenkilö johtava elinkeinoasiantuntija Aino Närkki, puhelin 0400 436438

Ulla Maija Rajakangas
Toimitusjohtaja
Hyvinvointiala HALI ry

Lausunto 27.8.2021

